

Brat in sestra.

(Selko.)

Ameriko, v Ameriko! Ta klic se je širil po Dolu. Bilo je to v onem času, ko so hiteli ljudje trumoma v daljno deželo iskat si nove domovine. In Dolani so se odzvali temu klicu. Začeli so se odpravljati črez morje. Zapustil je oče ženo in revne otroke in hitel tje v upanju, da ga čaka tamkaj sreča. Sin je podal roko starišem in bratom ter se odpeljal v tuji svet. Niso ga ganile solze jokajoče matere, ni ga udržal resni pogled skrbnega očeta. Tudi hči je zapustila rojstno hišo — saj cvete tamkaj bogastvo, sreča. Tupatam so odhajale tudi cele rodovine. Z dojenčkom na prsih in s solzami v očeh se je ločila mati, skrbna gospodinja od svojega domovanja.

V teh časih je bilo.

Tudi edini sin Zavašnikov, Peter, se je odpravljaj v Ameriko. Lepo posestvo je imel oče — toda to ni zadržavalo sina. Tam si prisluži v kratkem tisoče — in potem bode živel kot gospod.

Zaman ga je skušala pregovoriti skrbna mati, zaman mu je kazala lepo polje, rejeno živino, zaman govorila: „Glej, da bi se tebi godilo dobro, trudila sva se z očetom. Bog je blagoslovil najin trud. Sin ostani, nič ti ne bode hudega. Ostani, da bodeš v tolažbo in podporo meni in očetu na stare dni.“

Toda Peter ni hotel ostati.

„Kmetijo naj prevzame sestra. Ako bodete kedaj v denarnih stiskah, poslati vam hočem denarja iz Amerike“, tako je govoril.

In oče je odštel sinu doto. V očeh so mu stale solze in tresle šo se mu roke.

In Peter je odšel.

I.

Zavašnik se je staral. Čutil je, da mu pešajo moči, da ga objemlje starost. Čutil je njen težki objem, a ni se ga mogel oprostiti.

Njegova žena je že počivala v grobu. Delo in trud, po nekoliko tudi žalost za sinom sta jo spravila pod zemljo. Edino veselje je imel Zavašnik nad svojo hčerko. Dete je bila, ko je odhajal brat v tujino. Sedaj je bila dorasla, in oče je gledal, kje bi dobil primerne zeta.

Pred pustom se je omožila njegova Amalija, in dobil je zeta Jožefa.

Spomladi pa — bila je lepa pomlad ono leto — legel je k večnemu počitku stari Zavašnik.

Ko je ležal na smrtni postelji, težila mu je srce skrb za sina. Je-li dosegel njegov edinec ono srečo, za katero je hitel tjakaj? Se mu li godi dobro? Ali želi mogoče priti zopet pod domači krov? To je skrbelo starega Zavašnika. Že dolgo, dolgo ni dobil nobenega sporočila od Petra.

Zet Jože je bil slab gospodar. Nič mu ni šlo po sreči. Polje mu ni rodilo, živina se mu ni redila lepo. Vrhu vsega tega je zahajal preveč v gostilno. Prej se je nekoliko bal starega Zavašnika, a po njegovi smrti je delal čisto po svoji pameti. Amalija ga je prosila in rotila, naj ne pije, naj ostane doma. A ni pomagalo.

Hoja za hojo v lepem Zavašnikovem gozdu se je stresla, zatrepetala zadnjič in pala z glasnim treskom na tla. Gori na Bloščku je bil gozd. Ponenosen je bil nanj rajni Zavašnik — saj je bil vedno lepo zelen. Sedaj je izginila ta hoja, ona smreka, — gozd se je redčil. Kazala so se rebra. In čez nekoliko let je pala zadnja smreka. Jože je rabil denarja za pijačo in igro.

V hlevu pa je gledala živina plašna okrog. Zdaj je odpeljal gospodar to telico, zdaj ono kravo — a nazaj jih ni pripeljal.

In čez nekoliko let je mukala sivka sama v hlevu.

Amalija je videla, kako gine imetje in gledala je obupana v bodočnost. Kaj bo z njeno hčerko Anico, ki počiva sedaj še v mali zibki, nevedé, s koliko skrbjo gleda mati v prihodnjost.

II.

Poletni dan se je nagibal h koncu. Žalostno je gledalo solnce od zapada sem na razpadajoče domovanje nekdanjih ponosnih Zavašnikov.

Proti Dolu je stopal popotnik. Ni bil tujec. Gledal je okrog, da se mu je videlo: Znan mu je ta kraj, znana okolica. Tuptatam je postal in gledal začuden — mnogo se je spremenilo, kar ga ni bilo tukaj. Pogledal je na visoko hruško pred Zavašnikovo hišo. Še je stala mogočno in veličastno kot nekdej. Nanjo je plezal kot deček, na nji je videl prvič ptičje gnezdo — v votlini so valile senice. A sedaj se je ozrl žalostno na svojo nogo. Lesena je bila — črno pobarvana. Sedaj ne bi mogel več priplezati na hruško! In ko je prestopil, odmeval je korak votlo, žalostno.

Stopil je v vežo. Ni bilo tako lepo, kot tedaj, ko je odhajal od doma. Vse je kazalo, da gospodari tukaj bolj revščina kot bogastvo.

V sobi je zibala Amalija svojo hčerko. Ni spoznala prišleca. Misleč, da je navaden berač, hotela mu je dati mal dar. Toda Peter jo je pogledal, zrl dolgo v obraz, ki se mu je zdel tako podoben njegovi materi, dolgo zrl in izpregovoril eno samo besedo:

„Amalija!“

Pogledala ga je. Na obrazu je videla poteze, ki so jo spominjale na resni obraz rajnega očeta. Vedela je tudi, da je brat v tujini, saj so govorili oče tolikokrat o njem. Spoznala ga je.

„Ti Peter — moj brat?“

Brat in sestra sta se objela.

„In tvoja noga?“ spregovorila je Amalija.

„Je že davno strohnela v zemlji. Ta noga je stopila čez prag tedaj, ko je govorila jokajoča mati: „Sin moj, ostani! Bodi mi podpora na starost.“ Ta noga je prekoračila domači prag, dasi je prosil oče: „Sin, ne hodi v tujino! Nisem jih poslušal. Poglej, sestra, tu je kazen. Spoštuj očeta in

mater, da se ti bo dobro godilo — jaz nisem delal tako, zato sem tako nesrečen.“

Pogledal je svojo leseno nogo — in v očeh se mu je zasvetila solza. Mož, ki ni bil navajen joku, je jokal, ker enkrat ni vbogal očeta, ni poslušal matere.

„Kako si pa prišel ob nogo?“

„Kopal sem v rudniku. Podrlo se je nekaj v jami, zasulo pet tovarišev, meni je pa pal na nogo velik kamen ter jo zdrobil. Morali so mi jo odrezati. Dolgo časa sem bil v bolnišnici. Ko sem mogel zopet hoditi, napotil sem se proti domu, ker za težavno delo nisem bil več. Tukaj bi preživel rad svoja žalosti polna stara leta, kjer sem se veselil v brezskrbni otročji dobi.“

V tem je prišel pijani Jože domov. Ker je bil starejši kakor Amalija, poznal je nekdanj Petra in tudi sedaj ga je spoznal.

Peter ga je prosil, ali bi smel ostati na domu. Toliko bode že delal, da si zasluži vsakdanji živež.

Toda Jože je rekel, da ne potrebuje takih delavcev. Kjer je bil prej, ko je bil zdrav, tje naj gre sedaj, ko je bolan.

In Amalija je molčala. Ni skušala pregovoriti svojega moža. Slutila je, da bode nedostajalo hrane nji in njeni hčerki, vendar ni bilo lepo, da je pustila odgnati brata od hiše. Ni bilo lepo — .

Peter je odhajal drugič izpod rodnega krova s sklepom, da se ne vrne nikoli več. Po dolgih dvajsetih letih je prišel domov, toda le eno uro je dihal domači zrak. Tolklo mu je srce, ko je odhajal. Saj je šel v svet nevedé, ne kod, ne kam, in težila mu je hojo lesena noga.

Najhujše pa mu je bilo, da je bilo slovo od sestre tako hladno. Ni ga prosila, naj ostane, ni pregovarjala moža, naj pridrži njenega brata pri hiši.

In šel je — . Noč je padala na zemljo, on je odhajal od doma.

Brez pravega cilja je stopal po cesti, ki je peljala tje proti Dolenjskemu.

III.

Pri Zavašniku je šlo vedno nazaj. Jože je pil, igral in prodajal. Oč velikega posestva je ostala naposled sama hiša z vrtom.

Bilo je dvajset let, odkar je bil odšel Peter drugič od doma. Prav mrzla zima je bila ono leto. In nekega dne so prinesli Jožeta mrtvega k Amaliji. Napil se je bil preveč, zaspal na poti in zmrznil. Pokopali so ga — a očetje so kazali nanj in svarili svoje sinove: Varujte se pijače!

Amalija je upala, da bo stanovala sedaj zadovoljna v svoji hiši, da bode obdelovala vrt in da bodeta živeli srečno s hčerko.

A ni se ji izpolnila želja. Oglasil se je ta in oni ter zahteval, naj mu vrne, kar je bil posodil rajnemu.

Posledica je bila, da so prodali hišo in vrt. In dve siroti sta šli v svet nevedé, kje bi si iskale pomoči in zavetišča. Po oni poti, ki je šel nekdanj brat, stopala je sedaj Amalija. Njo je težila dvojna skrb, kako bo preživela sebe in svojo še živečo, pet let staro Marico. Hvalila je Boga, da je bil poklical njene druge otroke k sebi.

Ostalo ji je nekaj malega denarja od prodane hiše. S tem je kupila neko na pol podrto kočo v oddaljeni vasi Brdo.

Nekoliko časa je dobro izhajala. Hodila je na delo, hčerka pa se je igrala z vaškimi otroci.

Toda bolezen — ta uniči še to malo srečo, ki si jo človek pribori. Veselje in zadovoljnost vlada v hiši, bolezen se prikrade, položi na posteljo mater, in cela rodovina se žalosti, joka. Ako pa pride bolezen v kočo siromakovo, pripelje s seboj še druge sestre: pomanjkanje, glad, revščino.

Amalija je zbolela. Ležala je na postelji. Njena hčerka Marica pa je jokala ob postelji. Nič ni mogla pomagati ljubljeni materi — le kadar je vzdihnila bolnica: „Marica, vode!“ hitela je s posodico po hladne, sveže pijače.

Žalostno je bilo v koči na koncu Brda.

IV.

Po teh krajih je beračil „Jakob z leseno nogo“, tako so klicali vaščani berača, ki jih je obiskal večkrat. Bil je prijazen, vesel in zadovoljen z malim darom. Še otroci se ga niso bali, kakor drugih beračev. Stric Jakob so mu rekali, in radi pritekli k njemu.

Tudi v kočo konci vasi je stopil, da bi dobil mal blagodar. Ali, ko je videl na postelji bolno ženo, ob postelji jokajočo hčerko, spoznal je, da je tukaj večja revščina kakor pri njem, da je tukaj treba pomoči.

Stopil je k postelji in povprašal bolnico, česa želi. Lačna je bila. Ali ni mogla jesti suhega kruha, ki ga je nosil s seboj v malhi. Jakob je torej vzel svoje prihranjene novce — dolgo časa jih je nabiral — in hitel k mesarju. Vrnil se je s koščkom mesa. Na ognjišču je zaplapolal ogenj, in berač je pristavil lonec z mesom. In ko je videl, da je bolnica slaba, prinesel ji je kozarec vina iz bližnje gostilne.

Juha je bila kuhana, in s slastjo je zavživala Amalija tečno hrano.

Odleglo ji je nekoliko. Zahvalila se je neznanemu dobrotniku.

„Hvala vam, dobri mož“, tako je govorila, „storili ste dobro delo. Poplačati vam tega ne morem jaz, toda upam, da vam bo povrnil Oni, ki biva nad oblaki.“

„Tudi ne zahtevam povračila od vas. Kjer vidim, da je treba pomoči, in ako morem pomagati, pomagam od srca rad. Vem pa tudi, da je mnogo ljudi na svetu, ki niso berači, a so revnejši kot berači. In takim pomagam vedno rad. Vem, kako je težko prositi miloščine pri tujem človeku — in da rešim te ljudi nadležnega posla, prosim jaz mesto njih. Vrnil se bom tudi jutri in vam prinesel kaj hrane.“

Res je prišel Jakob drugi dan. Prinesel je nekoliko svežega kruha in kupil zopet mesa.

In tako je delal dolgo, dolgo. Po zimi pa je prinesel vselej butaro drv na starih plečih iz bližnjega gozda, da siroti nista zmrzovali.

Preskrboval jima je hrano. Kar si je bil prihranil v desetletjih za one dni, ko ne bode mogel več hoditi okrog, izginevalo je. Ali pri tem ni bil

žalosten. Zavest, da dela dobro, da pomaga bližnjemu, tolažila ga je, razveseljevala ga je.

Ali bolnici ni hotelo odleči. Slabela je vkljub skrbni postrežbi berača Jakoba.

Nekega dne se je čutila zelo slabo. Slutila je, da pride kmalu njena zadnja ura. Toda, tako težko se loči s tega sveta — kaj bo z njeno Marico?

Poklicala je k sebi berača in ga prosila, naj skrbi za njeno dete, kolikor bo v njegovi moči.

Jakob je obljubil.

Vprašal je, kje je deklica doma. In bolnica je pripovedovala o žalostnem svojem življenju, o svoji domačiji. In ko je imenovala rojstno vas, očeta, brata v Ameriki — spoznal je Jakob, da je stregel svoji sestri Amaliji. Poslušal je njeno povest: kako je mož zapravljaj, kako se je vrnil brat in zopet odšel, in ona ga ni prosila, naj ostane, ga ni zadrževala. Vse to je pripovedovala. Jakobu pa so tekle solze po licu. Skrivaj jih je brisal, da jih ni zapazila bolnica.

Ko je končala, izgovoril je zopet, kakor tedaj, ko se je vrnil domov, samo besedo:

„Amalija!“

In brat je objel sestro.

„Ti Jakob? Tvoja noga me je spominjala mojega brata, ali v dvajsetih letih si se spremenil mnogo. Tvoja govorica, tvoj obraz je drugi. Hvala Bogu, izdihnila bom v rokah svojega brata, in svoj zaklad, svojo hčerko, bom izročila v skrbne roke.“

Bolnica je prosila duhovnika. Jakob je stopil v župnišče ter se vrnil z gospodom.

Drugi dan pa je zapel zvonček tam visoko v zvoniku ter naznanil: Ena duša je na poti k večnemu Sodniku.

Amalija je bila mrtva.

Težko se je ločila od svoje Marice. Vedno in vedno je prosila brata: „Jakob, skrbi za mojo hčerko, skrbi zanjo.“

In brat je obljubljal.

Po Brdu pa se je širila novica: „Žena v koči je umrla. Pred smrtjo je spoznala, da je berač Jakob njen brat.“

In stari možje so govorili:

„Prav lepo je skrbel Jakob za svojo sestro, dasi je ni poznal. Ko bi skrbeli vsi bratje tako za svoje sestre, ki jih poznajo, svet bi se spremenil v raj.“

Tudi za Marico je skrbel Jakob prav po očetovsko. Dokler je bila majhna, preskrbel ji je hrano. Pozneje jo je dal v pošteno službo in naposled ji je pripravil ne bogatega a poštenega ženina.

